

JULI

DNB Magazine nr. 3, 2011

DNB MAGAZINE

Dossier: De game-industrie

Bijlage afscheid
Nout Wellink



In dit nummer...

Vragen over de euro, pensioenen,
banken of verzekeraars?

Bel of mail de informatiedesk:

t 0800 - 020 1068 (gratis)

e info@dnb.nl

Neem eens een kijkje op www.dnb.nl

ARTIKELEN



08/ Onderzoek naar Europese identiteit

RUBRIEKEN

04/ Banktueel

06/ De mensen van het Frederiksplein: Anton van der Kraaij

07/ De wereld in cijfers: 'Positieve spaarders'

11/ Podium: 'Kan ik oude Europese munten en biljetten omruilen?'

26/ Profiel: Seychellen

28/ Kunstpodium: Dietmar Lutz

30/ Seminars

32/ In Beeld



19/ De ECB-president:
spil van monetair Europa



12/ Dossier:

De Nederlandse game-industrie

De gamesector is veelzijdiger dan ooit.

In het creatieve Nederland zijn alle ingrediënten aanwezig om internationaal flink te concurreren.



22/ Essay: Afscheid

Bewust afscheid nemen schrijft, meent schrijver Jaap Scholten.

S.C.H.U.L.D.

Grieken. Verguisd, maar evenzeer geroemd en dan in het bijzonder om het klassieke verleden. Ze herinneren de rest van Europa graag aan dat grote goed dat zij de beschaving schonken: democratie. Als tegenprestatie nog een blik in het verleden, soms van mythologische proporties, als krachtbron om de onvermijdelijk zware tijden tegemoet te treden.

Solon: Atheens staatsman (circa 640-560 v. Chr.), befaamd om zijn hervormingen. Werd gekozen om een eind te maken aan maatschappelijke onrust. Moest in zijn tijd ook al een schulden crisis het hoofd bieden.

Colossus van Rhodos: een meer dan dertig meter hoog bronzen standbeeld dat de haveningang markeerde. Beschouwd als een van de zeven wereldwonderen.

Heracles: held der helden, bekend van zijn twaalf werken, waaronder het uitmesten van de legendarische Augias-stallen. Kon ooit kiezen tussen een leven vol plezier en genot en een leven vol taken ten dienste van de mensheid. Koos voor het laatste.

Uranos: oudste god. Werd van de troon gestoten, bloederige toestand, maar uit zijn bloed ontstond het schuim waaruit Aphrodite werd geboren, godin der liefde en ook in de oudheid al geliefd om haar schoonheid.

Leonidas: koning van Sparta, toonbeeld van Lopofferingsgezindheid. Wist in 480 v. Chr. met slechts 300 strijders een grote overmacht aan Perzen op te houden bij Thermopylae, zodat de Griekse vloot en legers zich konden hergroeperen. Die de Perzen vervolgens wisten te verslaan.

Diogenes: filosoof (circa 400-325 v. Chr.) die in Athene leefde in zelfgekozen grote armoede. Onderwees de toenmalige Grieken dat je niet zo heel veel nodig hebt om rond te komen.

De redactie

Met dank aan Who's who in the Ancient World.

Wat je echt wilt weten

Nieuwe DNB-directie

Per 1 juli treedt de nieuwe directie van DNB aan.



Prof. dr. Klaas Knot (1967) is per 1 juli de nieuwe DNB-president. Hij werkte de laatste twee jaar als plaatsvervangend thesaurier-generaal en directeur financiële markten op het ministerie van Financiën. Daarvoor werkte hij ook bij DNB, onder meer als hoofd van de divisie Toezicht beleid.



Dr. Jan Sijbrand (1954) is benoemd tot directielid. Hij krijgt de leiding over het banktoezicht. Sijbrand is de laatste jaren actief als chief risk officer van NIBC Bank.



Mr. Frank Elderson (1970) is benoemd tot directielid. Hij is nu werkzaam bij DNB als general counsel en divisiedirecteur Juridische zaken. Als directeur krijgt hij de verantwoordelijkheid voor het intern bedrijf, betalingsverkeer, juridische zaken, de interne accountantsdienst en het directiesecretariaat.



Het toezicht op pensioenfondsen, verzekeraars en beleggingsondernemingen behoort tot de portefeuille van mr. Joanne Kellermann (1960), sinds 2007 directielid.

Pierson Penning voor Arnoud Boot

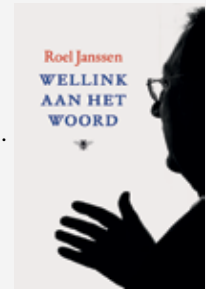
Econoom Arnoud Boot is op 12 mei onderscheiden met de Pierson Penning. De jury heeft de prijs aan hem toegekend voor zijn gehele oeuvre. Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam. Daarnaast is hij onder meer kroonlid van de Sociaal-Economische Raad (SER) en lid van de Bankraad van DNB. De Pierson Penning wordt eens per drie jaar uitgereikt aan een Nederlandse eco-

noom die zich heeft onderscheiden door de kwaliteit en diepgang van zijn of haar publicaties. De penning is een initiatief van de Stichting Mr. N.G. Pierson Fonds en genoemd naar mr. Nicolaas Gerard Pierson (1839-1909), voormalig president van de Nederlandsche Bank, minister van Financiën en minister-president. Eerdere winnaars waren onder anderen Arnold Heertje, Rick van der Ploeg en Theo van de Klundert.

Boek Wellink aan het woord

Bij zijn afscheid als president van de Nederlandsche Bank op 1 juli verschijnt het boek *Wellink aan het woord*, de financiële memoires van Nout Wellink over zijn presidentschap van DNB. In zeven interviews met journalist Roel Janssen vertelt hij openhartig over zijn werk. De kredietcrisis, ABN AMRO, Icesave, DSB en Bazel III passeren de revue. Wellink geeft zijn mening

en vertelt wat er achter de schermen gebeurde. Het boek is een uitgave van De Bezige Bij en kost EUR 18,50. ISBN 9789023466079.



Cartoon: De game-industrie (pag. 13)



Toezichtcolleges

Medewerkers in de schijnwerpers.
Deze keer: beleidsmedewerker
Anton van der Kraaij, over
de toezichtcolleges voor
financiële ondernemingen
die internationaal
opereren.

door Marijke Hoogendoorn



Wat is een toezichtcollege?

‘Dat is een groep van toezichthouders uit alle landen waarin een financiële onderneming opereert. Het voorzitterschap is in handen van de toezichthouder uit het land waar de onderneming haar hoofdkantoor heeft. Dus voor bijvoorbeeld ABN AMRO is dat de Nederlandsche Bank; voor BNP Paribas is dat de Banque de France. De toezichthouders van zo’n college wisselen informatie uit en stemmen plannen op elkaar af.’

Hoe lang draaien de colleges?

‘Sinds 2008. Les uit de kredietcrisis is dat toezichthouders uit verschillende landen elkaar goed op de hoogte moeten houden en gezamenlijk in actie moeten komen als het ergens mis dreigt te gaan. Zo’n college biedt daarvoor een goed platform. Overigens bestonden dit soort samenwerkingsverbanden al eerder voor verzekeraars. Inmiddels zijn er tientallen toezichtcolleges.’

Aan welke colleges neemt DNB deel?

‘DNB heeft colleges opgezet voor ING, AEGON, Rabobank, ABN AMRO en Eureko. In deze colleges is DNB de voorzittende toezichthouder en verantwoordelijk voor het coördineren van de taken. Verder neemt DNB deel aan de toezichtcolleges van buitenlandse ondernemingen die ook in ons land opereren. Dat zijn bijvoorbeeld Deutsche Bank, Allianz, Swiss Re, Royal Bank of Scotland, BNP Paribas, Société Générale en Lloyds Banking Group.’

Al op obstakels gestuit in de praktijk?

‘Het organiseren van een college is een heel karwei. Toezichthouders uit alle streken van de wereld komen bijeen. In sommige colleges zitten toezichthouders uit tientallen landen. Je wilt natuurlijk niet dat een bijeenkomst uitmondt in een Poolse landdag.

Dus moet je met een slimme structuur voor je college en een uitgekiende agenda komen. Sommige punten zijn voor elke toezichthouder belangrijk, maar andere slechts voor enkele toezichthouders.’

Zijn de eerste successen al geboekt?

‘Op initiatief van DNB is de strategie van de financiële onderneming besproken in de colleges voor Rabobank, ING, ABN AMRO, AEGON en Eureko. De plussen en minnen van een strategie zijn aan de orde geweest. Ingezoomd is op de potentiële risico’s binnen de onderneming. Zo’n discussie levert nuttige inzichten op, doordat je met toezichthouders uit zo veel landen rondom de tafel zit. Een ander voorbeeld zie je binnen de colleges voor verzekeraars. Daarbinnen coördineert DNB de voorbereidingen voor het nieuwe toezicht- raamwerk Solvency II. De gezamenlijke aanpak maakt dat we ons beter kunnen voorbereiden. Dat is puur winst.’ •

Positieve spaarders



Nederlanders denken positief over hun appeltje voor de dorst. In april 2011 was het aantal consumenten dat verwacht de komende twaalf maanden geld opzij te kunnen leggen, groter dan het

percentage dat inschat dat dit niet lukt. Daarmee zijn Nederlanders positieve euroburgers: de gemiddelde European is een stuk pessimistischer. Het somberst over hun spaarmogelijkheden zijn de

Bulgaren, de Hongaren en de Maltezen. Alleen de Finnen, de Luxemburgers en de Zweden zijn nóg optimistischer dan de Nederlanders. •

Bron: CBS

Onderzoek naar Europese identiteit

Miljoenen Europeanen gebruiken hetzelfde betaalmiddel. Dat schept een band, zo lijkt het. De Nederlandsche Bank onderzocht of euromunten en -biljetten inderdaad de Europese identiteit weten te versterken.

door Hans de Heij

De euro heeft twee uitvoeringen: cash en giraal. De girale euro's zijn onzichtbaar en verreweg in de meerderheid. Slechts een paar procent van alle euro's is tastbaar, namelijk de euromunten en -bankbiljetten. Je zou denken dat de euro ons meer Europeaan heeft gemaakt. Dat valt tegen, zo blijkt uit onderzoek van de Europese Commissie uit 2010. Ongeveer 15% van de Nederlanders voelt zich met de euro meer Europeaan, maar voor de overgrote meerderheid heeft de komst van de euro hieraan niets veranderd. Wat is eigenlijk typisch Europees aan euro cash geld en wat kan er nog worden verbeterd aan het Europese gehalte ervan, zo vroeg de Nederlandsche Bank zich af. Voordat deze vragen worden beantwoord staan we stil bij wat dat eigenlijk is, die 'Europese identiteit'.

Vanaf 1949 is er in Europa gewerkt aan een omschrijving van de Europese identiteit. In 1973 heeft de Europese Unie (toen nog EEG) hier voor het eerst over gepubliceerd. In het kort kwam het erop neer dat we niet terugkijken, maar vooruit. De Griekse mythologie en Karel de Vijfde laten we achter ons. Vandaag de dag zoeken we de Europese identiteit vooral in humanisme (gelijkheid, rechtszekerheid, vrijheid en respect), solidariteit tussen de lidstaten en culturele verscheidenheid. In 2000 stelde de Europese Commissie dat 'United in diversity'

ofwel 'eenheid in verscheidenheid' voortaan het motto van de EU is. ECB-president Trichet kent deze slagzin ook en benoemde in 2010 de volgende componenten van de Europese identiteit: diversiteit, eenheid en openheid naar de wereld.

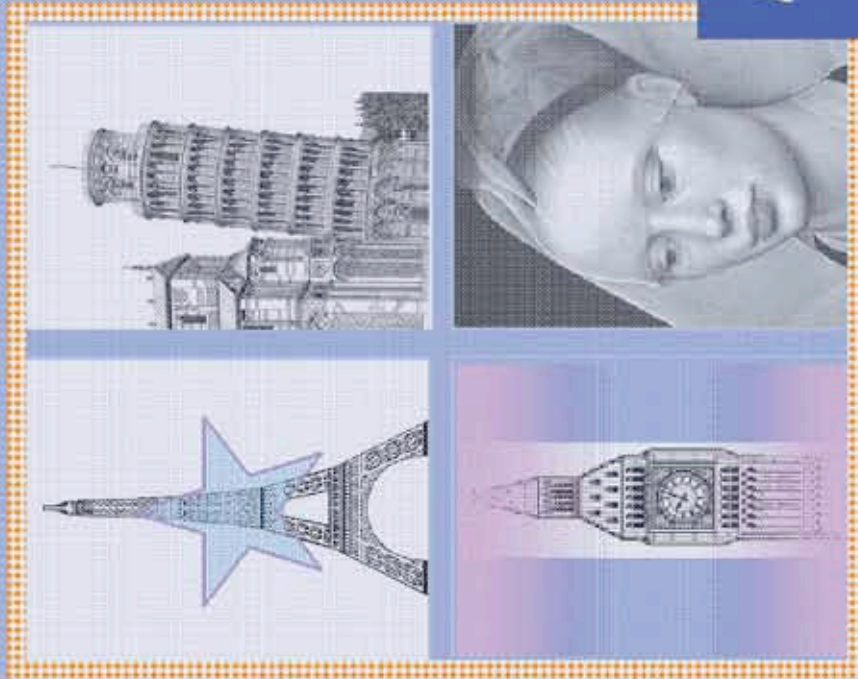
Europees voetbal

Dit motto blijkt ook Nederlanders aan te spreken. Een Europese identiteit zoeken wij in een balans tussen eenheid en verscheidenheid, zo laten de resultaten van het DNB-onderzoek zien. Nederlanders vinden de euromunten meer Europees dan de eurobiljetten. Dat komt omdat de euromunten een gezamenlijke én een nationale kant hebben, terwijl de eurobiljetten aan beide kanten voor alle landen gelijk zijn.

Bij de munten scoren 'gelijkheid, gezamenlijke kant' dan ook hoog wanneer gevraagd wordt welke elementen het meest bijdragen aan een Europese uitstraling; dit wordt door 78% van de respondenten spontaan genoemd (meerdere antwoorden mogelijk). 'Diversiteit, nationale kant' vinden we minder belangrijk, de score op dit onderdeel is 63%. Daarbij moet wel bedacht worden dat deze vergelijking tussen euromunten en eurobiljetten iets oneigenlijks heeft: de gezamenlijke kant bestaat bij de gratie van een nationale kant. Wanneer beide

EURO

20



EUROPEAN CENTRAL BANK



Wojciechowski, Agnieszka / **Bank Europejski**
Bank Europejski jest instytucją publiczną, która ma za zadanie nadzorować i koordynować politykę walutową państw członkowskich Unii Europejskiej. Jego siedziba znajduje się w Luksemburgu. Bank Europejski jest odpowiedzialny za emisję i dystrybucję euro. Jego zadaniem jest również nadzorowanie i koordynowanie polityki walutowej państw członkowskich Unii Europejskiej. Bank Europejski jest odpowiedzialny za emisję i dystrybucję euro. Jego zadaniem jest również nadzorowanie i koordynowanie polityki walutowej państw członkowskich Unii Europejskiej.



PRESIDENT
X.Y. QIRSTUWW

20

Munten meer Europees dan biljetten

muntkanten gezamenlijke zouden zijn, zoals bij de biljetten, was dit resultaat niet geboekt. En waarschijnlijk ook niet wanneer beide kanten van de euromunten nationaal waren geweest. Dankzij het bestaan van een nationale kant is er wellicht onbewust een ‘gunfactor’ ontstaan voor de ‘andere’ kant van de munt. Dat onbewuste blijkt dan uit de lagere score voor de nationale zijde. Hoe dan ook, de euromunten met een gezamenlijke kant en een nationale kant lijken volgens het DNB-onderzoek een schot in de roos.

De onderzoekers hadden van tevoren verwacht dat de Europese vlag op de eurobiljetten als meest Europees zou worden genoemd. Dat bleek niet het geval. Met de afbeeldingen van de biljetten erbij mocht men meerdere biljetonderdelen aanwijzen als typisch Europees. De kaart van Europa (85%) en het woord EURO (82%) zijn het meest aangewezen als Europees, gevolgd door het euroteken € (73%). De Europese vlag komt – onverwacht – op de vierde plaats (69%). Populaire onderwerpen als Europees voetbal of het Eurosongfestival halen het niet: zij scoren nauwelijks 1%.

Mona Lisa

Hoewel weinig Nederlanders zich Europeaan voelen, denken wij wel al aardig Europees. De Eiffeltoren, de toren van Pisa en

de Big Ben worden voorgesteld als afbeeldingen voor nieuwe eurobiljetten. Belangrijkste les hieruit is niet om de Eiffeltoren op de biljetten te zetten, maar wel dat er geen sterke nationale gevoelens leven bij de keuze van een afbeelding. Met andere woorden: ‘klompen-tulpen-molens-Rembrandt’ hoeven van de Nederlanders niet per se op de eurobiljetten. Uit onderzoek van DNB in 2007 was dit ook al gebleken*.

De Europese identiteit van de eurobiljetten kan worden versterkt door het toepassen van Europese iconen. De huidige ‘top-down’ Europese identiteit wordt zo aangevuld met ‘bottom-up’ identiteit. Het is de vraag waar die twee elkaar zullen ontmoeten. Omdat alle eurobiljetten gelijk dienen te zijn, zou gedacht kunnen worden aan wat meer diversiteit op de biljetten. In plaats van een vrij groot plaatje kunnen ook een paar kleinere plaatjes worden gedrukt, die uiteraard wel onderling samenhangen. Het thema ‘Renaissance’ op het biljet van 50 euro zou bijvoorbeeld weergegeven kunnen worden aan de hand van de toren van Pisa en het Chateau de Chambord. Kritiek op de huidige eurobiljetten is dat er geen mensen op staan. Zet de Mona Lisa of Erasmus op de 50 en Beethoven op de 100 euro en ook aan dit kritiekpunt kom je tegemoet!

* Zie DNB Magazine 4, Augustus 2007 •

Oude Europese centjes

In de rubriek voor lezersvragen
Podium dit keer de vraag:
kan ik oude Europese
munten en biljetten
omruilen?

door Marijke Hoogendoorn



Bij het pakken van de vakantiespullen vindt u misschien nog wat Spaanse peseta's of Duitse marken. Verstoppt in het voorvak van een koffer of in het zakje tentharingen. Dat oude geld kunt u vaak nog omwisselen voor euro's bij een centrale bank. Franse francs bij de Banque de France en Italiaanse lires bij de Banca d'Italia. In sommige landen kunt u alleen nog bankbiljetten omwisselen, in andere landen ook nog de muntjes.

Tot wanneer geld is om te wisselen, verschilt per land. Zo kunt u voor uw guldenbiljetten nog euro's krijgen tot 1 januari 2032. Frankrijk, Italië, Griekenland, Ierland en Finland hebben eind februari/begin maart 2012 als uiterste inleverdatum geprikt. Een

beetje haast is dus geboden als u nog een vergoeding wilt voor bankbiljetten uit die landen. Sommige landen hebben geen uiterste inleverdatum gesteld, zoals België, Duitsland, Spanje, Luxemburg. Ook veel nieuwkomers van de eurozone, waaronder Slowakije en Estland, hanteren geen tijdslimiet.

Vindt u nog wat Oostenrijkse munten in uw favoriete vakantiejasje? Of wat Spaanse munten in het zijvak van uw rugzak? In sommige landen kunt u deze voor altijd en eeuwig inwisselen: Duitsland, Estland, Ierland, Luxemburg, Oostenrijk en Spanje. In andere landen kunt u nog enige tijd munten inleveren, bijvoorbeeld Italië (tot februari 2012), Slovenië (tot 31 december 2016). Maar bij

de meeste centrale banken kunt u geen munten meer omwisselen. Zo biedt de Nederlandsche Bank geen vergoeding voor de guldenmuntjes, en krijgt u van de Griekse centrale bank geen cent voor uw drachme-munten. Al dat kleingeld kan natuurlijk nog wel van waarde zijn als collector's item of gewoon als leuk souvenir! •

Een compleet overzicht van alle om te wisselen biljetten en munten staat op de website van de ECB: www.ecb.com. Hier vindt u ook links naar de centrale banken van de eurolanden.

Ook een keer met uw vraag in DNB Magazine? Mail uw vraag naar: magazine@dnb.nl.



Op weg naar het volgende level

De Nederlandse gamesector barst van de potentie, maar er is nog wel wat nodig om internationaal te kunnen concurreren.

door Ellen Tolsma

Computerspelletjes spelen, dat was in de jaren tachtig 'Pacman' doen op de Atari, of skischansspringen op de Commodore 64. Het design was simplistisch, de bediening houtherig, maar de impact op een nieuwe generatie revolutionair. Langzamerhand werden de games steeds mooier, inhoudelijker en vooral complexer. Nintendo groeide uit tot een grote naam op de spelcomputermarkt en kreeg al snel concurrentie van Sony's Playstation en de Xbox van Microsoft.

Inmiddels ziet de markt er compleet anders uit.

De spelconsoles bestaan nog steeds, maar games worden nu ook en vooral op internet of via de mobiele telefoon gespeeld. Spelletjes zijn er niet alleen om iemand te entertainen, maar kunnen ook een boodschap meegeven. Bedrijven gebruiken games bovendien om een product of dienst aan de man te brengen.

De game-industrie is veelzijdiger dan ooit en draait om erg veel geld. Wereldwijd wordt in 2014 naar verwachting 86,8 miljard dollar aan games verkocht, aldus de 'Entertainment en Media Outlook 2010-2014' van PwC. Volgens hetzelfde rapport gaat in Nederland in 2014 voor 832 miljoen euro aan games over de al dan niet virtuele toonbank; een gemiddelde stijging per jaar van 6,8 procent.

Speelt u nooit spelletjes? Dan behoort u tot een groeiende

minderheid, zo blijkt uit het 'Nationaal Gaming Onderzoek 2011' van marktonderzoeksbureau Newzoo. Rond de 8,5 miljoen Nederlanders gamet geregeld, gemiddeld 4,5 uur per week. In 2009 was dat nog 2,9 uur. Zo'n 47 procent van alle gamers is vrouw. Vrouwen spelen het liefst puzzels of 'Social Games': dat zijn games die via het internet zijn te spelen en waarin je kunt samenwerken of concurreren met anderen.

Het traditionele beeld van de puberende jongen die eenzaam een computerspelletje speelt, blijkt dus niet te kloppen.

Japan

Wat ook niet klopt is het idee dat de game-industrie vooral een Amerikaanse of Japanse aangelegenheid is. Nederland weet op internationaal niveau aardig mee te doen. 'Vroeger leek de game-industrie wel wat op de filmbusiness', vertelt Daan Witteveen, managing partner Technologie, Media en Telecom bij Deloitte. 'Men werkte met het 'blockbustermodel': er werd volledig ingezet op grote hits voor consoles als Xbox en Playstation. Daar ging al het geld naartoe. Wat er verder nog tot stand kwam was marginaal. Inmiddels is door de opkomst van internet en de toepassingen voor mobiele telefoons de drempel veel lager om games naar de markt te brengen. Je hebt minder kapitaal nodig en kunt eenvoudiger



‘Het schaaldenken zit nog niet tussen de oren’

een bedrijfje starten.’ In Nederland is dit laatste dan ook volop gebeurd. Er doen hier volgens Deloitte nu 160 bedrijven aan gameontwikkeling, in totaal met zo’n 125 tot 150 miljoen euro omzet. Over het algemeen zijn dit kleine ondernemingen, met minder dan tien man personeel, en met het zwaartepunt in Utrecht en Amsterdam. Nederland is vooral sterk in ‘casual games’ (eenvoudige spelletjes die je via internet of op de mobiele telefoon kunt spelen en die gefinancierd worden door advertenties), ‘advergames’ (spelletje waarmee een bedrijf een product probeert te promoten) en ‘serious games’ (educatieve spellen die de gebruiker een boodschap proberen mee te geven). ‘We zijn een jonge markt en hebben daardoor minder last van de wet van de remmende voorsprong. Waar bijvoorbeeld Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zich heel lang op de spelcomputers zijn blijven richten, zijn wij meteen in het gat van de nieuwe gamevormen gesprongen. Bovendien zijn we in Nederland ook niet vies van toegepaste games. In bijvoorbeeld Japan heb je een heel sterke scheiding tussen traditionele computerspellen en games in opdracht van bedrijven. Bij ons heb je een meer fluïde markt en wordt de creativiteit voor alle spelvormen ingezet, waardoor je deze naar een hoog niveau weet op te krikken’, aldus directeur Viktor Wijnen van Dutch Game Garden, een stichting die met forse overheidssteun de Nederlandse game-industrie stimuleert.

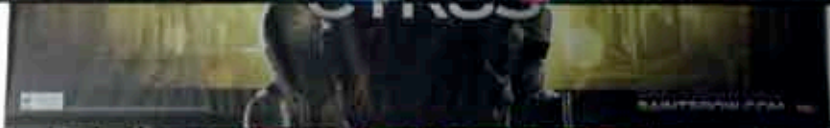
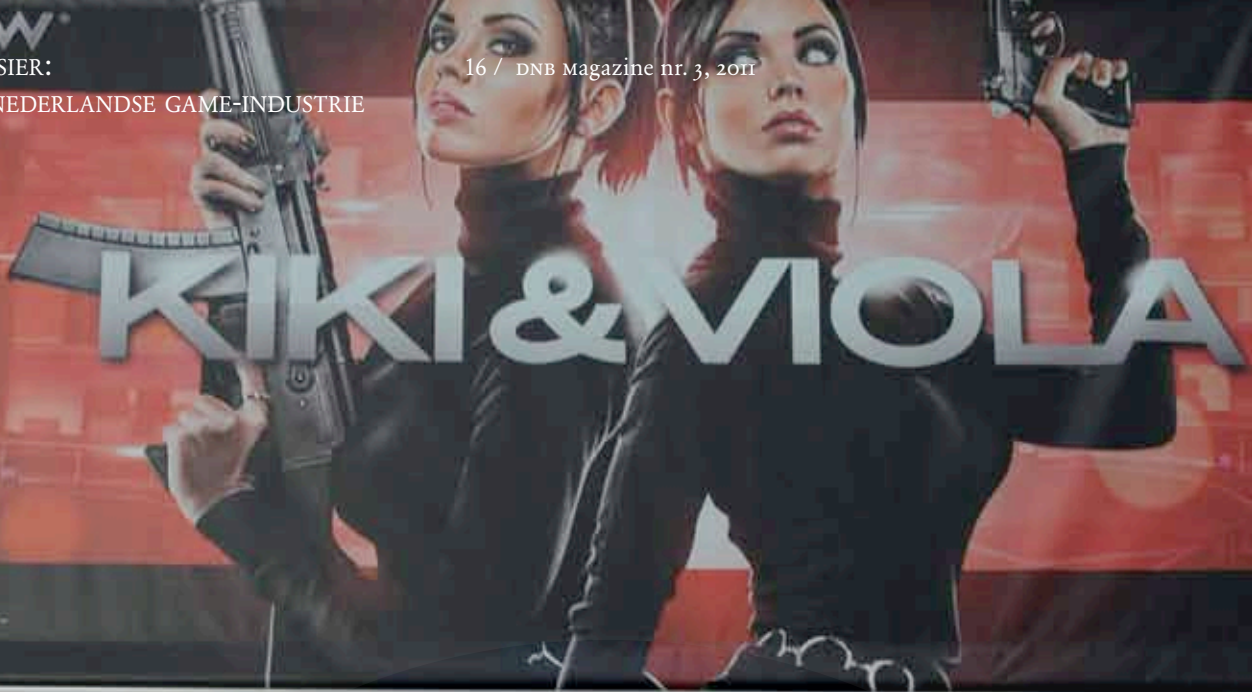
Film-cv

Alle geïnterviewden voor dit artikel zijn het erover eens: in Nederland zijn alle ingrediënten aanwezig om internationaal te concurreren. De overheid zet in op een versterking van de creatieve sector, er zijn veel game-opleidingen in ons

land en we zijn een creatief volk. Een bedrijf als Spil Games – wereldleider op het gebied van spelletjes via het internet, met naar eigen zeggen maandelijks 130 miljoen bezoekers op zijn sites – bewijst dat we mondiaal meetellen. Wat zou er nodig zijn om de Nederlandse televisiesector, met z’n succesvolle programmaformats, achterna te gaan en onze creativiteit internationaal nog meer uit te venten?

‘Dat is in de eerste plaats een financieringsvraagstuk’, zegt Ilja Linnemeijer, kenner van de Video Gamingindustrie bij PwC. ‘Veel kleine bedrijfjes in Nederland zijn gefinancierd met informeel kapitaal. Ze zitten al aan een maximum van wat ze aankunnen qua cash flow en hebben daardoor moeite om door te stromen naar een volgende fase. Hun kapitaalbehoefte is veelal te klein om bijvoorbeeld met professioneel kapitaal gefinancierd te worden. Als ze toch willen groeien, dan lopen ze aan tegen de onbekendheid met de game-industrie onder Nederlandse investeerders, maar ook tegen het feit dat ze moeite hebben zichzelf te verkopen. Het ambitieniveau mag wel wat hoger. Veel gameontwikkelaars denken nog te klein. Als je een spel hebt ontwikkeld voor de Nederlandse politie, zorg er dan voor dat dit moeiteloos omgebouwd kan worden voor de Duitse politie. Dat schaaldenken zit nog niet echt tussen de oren.’

Andere oorzaak is volgens Linnemeijer het feit dat de overheid in bijvoorbeeld Singapore en Canada verder gaat dan het geven van subsidies (‘de Nederlandse Innovatieboxregeling werpt pas vruchten af als je winst begint te maken’) en ook gunstige belastingregelingen kent voor gamebedrijven: ‘Je zou voor de ontwikkeling van nieuwe games kunnen denken aan een soortgelijke regeling als het inmiddels gestopte film-cv, met



‘Ontwikkelaars willen gewoon coole games maken’

fiscale voordelen voor privé-investeerdere.’ Daarnaast zou de overheid een belangrijke stimulans aan de sector kunnen geven door zich op te werpen als opdrachtgever: ‘De overheid zou zo echt een voortrekkersrol kunnen vervullen. Laat bijvoorbeeld in plaats van Postbus 51-spotjes, leuke en educatieve serious games ontwikkelen.’

Matchmaker

Daan Witteveen kan zich hier in vinden: ‘Het is vaak moeilijk voor organisaties om mensen grip te laten krijgen op complexe, abstracte materie. Serious games kunnen hierbij helpen. Denk aan een rollenspel, maar ook aan simulatieprogramma’s voor brandweer of defensie. Nederland kan zich op dit gebied flink profileren. Steun van de overheid in de vorm van opdrachtgeverschap zet voor de sector dan veel meer zoden aan de dijk dan subsidie.’ Witteveen ziet evenals Linnemeijer ook de voordelen in van fiscaal aantrekkelijke fonds-constructies. Grootste uitdaging echter, meent hij, vormt de toegang tot durfkapitaal: ‘Maar weinig venture capital-organisaties willen investeren in gamebedrijven. Dit komt deels door de onbekendheid met deze sector, maar deels ook doordat bedrijfjes geen goede businessmodellen hebben. Veel ontwikkelaars willen gewoon coole games maken en houden zich niet bezig met zaken als business development en marketing. De schaalgrootte blijft binnen Nederland zo te beperkt om buiten Nederland funding op te halen.’

Er zijn verschillende initiatieven om de financiering meer op gang te krijgen. Seth van der Meer is organisator van ‘Festival of Games’, een internationaal game-event dat jaarlijks plaats-

vindt in Utrecht. Een van de onderdelen van dit evenement is ‘Pitch & Match’. Een ‘marktplaats’ die uitgever, financiers en ontwikkelaars een half uur met elkaar om de tafel zet: ‘Veel kleine ontwikkelaars laten hun financiering nog op de ouderwetse manier via informele kanalen lopen. Dat is heel lovenswaardig, maar ook jammer. Zo kunnen ze nooit verder groeien. Sommigen doen wél hun best om grote, institutionele partijen erbij te trekken, maar dat lukt slechts ten dele. Marktpartijen zijn te onbekend met de sector. Als matchmaker proberen wij Nederlandse spellen onder de aandacht te brengen van investeerder én bij ontwikkelaars de schroom weg te nemen om jezelf te verkopen.’ Dit laatste vraagt om een Angelsaksische manier van werken, waar Nederlanders maar moeilijk aan kunnen wennen: ‘Je moet jezelf tijdens Pitch & Match in tien minuten neer kunnen zetten. Dat is on-Nederlands, maar je hebt zo’n houding echt nodig om verder te komen in het veld.’

Competitiever

In Utrecht probeert het onderzoeksprogramma ‘Game research for training and entertainment’ (GATE) om via onderwijs en onderzoek de Nederlandse gamesector internationaal op de kaart te zetten. Het project is in 2007 van start gegaan met 19 miljoen euro subsidie en bestaat uit acht partners, onder meer de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, TNO en de universiteiten van Utrecht, Twente en Delft. Joost Raessens, hoogleraar Mediatheorie aan de Universiteit Utrecht, is projectleider van een deelonderzoek GATE: ‘Het onderzoeksprogramma is ontstaan vanuit de wens om alle onderzoekers op het gebied van spelontwikkeling

‘Bedrijven doen intuïtief al veel goed’

bij elkaar te brengen. Dit heeft geleid tot een onderzoeks- en onderwijsprogramma waarbinnen opleidingen en gamebedrijven volop samenwerken.’ De thema’s lopen sterk uiteen, van een onderzoek naar hoe de Wii-spelcomputer ingezet kan worden voor fysiotherapie tot ‘Design rules for learning through simulated worlds’, dat onder meer onderzoekt hoe je verhalen in games zó kunt toepassen dat de speler beter in staat is om informatie tot zich te nemen. Alle onderzoeksprogramma’s zoeken nadrukkelijk de samenwerking met gameontwikkelaars, iets waar volgens Raessens alle partijen van profiteren: ‘Veel ontwikkelaars doen intuïtief al heel veel goed. Voor ons is het dan interessant om te onderzoeken waaróm bepaalde games zo effectief zijn en andere niet. Wij helpen op onze beurt bedrijven met het monitoren van nieuwe ontwikkelingen en het bedenken van nieuwe toepassingen, zonder dat zij een dure Research and Development afdeling hoeven op te tuigen. Daarmee maken wij de sector een stuk competitiever. Voor onze studenten is het tot slot weer erg aantrekkelijk om bij de bedrijven stage te lopen en er ter plekke een onderzoeksopdracht te doen.’

Van Gogh

Ook Dutch Game Garden is ervan overtuigd dat alleen door samen te werken, de sector sterker kan worden. De stichting krijgt subsidie van de provincie Utrecht, gemeente Utrecht en het EU-fonds ‘Kansen voor West’, verzorgt masterclasses voor studenten en probeert de opleidingen beter aan te laten sluiten bij de praktijk. Ook helpt de stichting starters met het klaarstomen van hun bedrijf. ‘We geven daarbij alleen de kansrijke bedrijven een extra steuntje in de rug. We gaan niet

de zwakke broeders helpen’, aldus zakelijk directeur Viktor Wijnen. Aan de Neude in Utrecht beheert Dutch Game Garden een pand waarin 35 bedrijfjes voordelig ruimte huren. ‘Een creatieve broedplaats waar ondernemingen elkaar steunen en best practices uitwisselen. Waar expertises bij elkaar komen en de lijntjes kort zijn.’

Wijnen hoopt met Dutch Game Garden een bijdrage te leveren aan het uitbouwen van de Nederlandse game-sector. Want er zijn nog genoeg uitdagingen: ‘De financiering in Nederland blijft een probleem. Het ondernemerschap van de game-ontwikkelaars is nog te weinig op businessmodellen gericht. De aansluiting tussen opleiding en praktijk kan altijd beter en de enorme potentie van de Nederlandse serious games kunnen we wat meer zien uit te venten.’

Ilja Linnemijer sluit zich hier volledig bij aan: ‘Investeerders, maar ook de overheid, moeten inzien dat niemand in de toekomst nog om serious games heen kan. Jonge mensen willen op een andere manier leren, en door de vergrijzing is binnen de gezondheidszorg de inzet van computerspellen straks onontbeerlijk. Met minder personeel heb je dan technologische oplossingen nodig, bijvoorbeeld om mensen te helpen revalideren. Het is echt state-of-the-art wat er op dit gebied in Nederland gebeurt. De bedrijfjes van Dutch Game Garden profileren zich in de zin van ‘de oude meesters zijn terug’: de game-ontwikkelaars treden qua creativiteit in de voetsporen van Van Gogh en Rembrandt. In het buitenland zitten ze volgens mij daarom zeker op onze spellen te wachten, maar ook in eigen land is er volop potentie. De gamesector is wat mij betreft klaar voor de volgende fase.’ •

De ECB-president: spel van monetair Europa

Een president van de Europese Centrale Bank heeft een zware taak: zorgen voor prijsstabiliteit in de eurozone. Daarbij moet hij het hoofd koel houden en het gelaat in de plooi, want een frons kan al reden zijn tot paniek op de financiële markten.

door Marijke Hoogendoorn

Hij staat op eenzame hoogte, letterlijk en figuurlijk: de president van de Europese Centrale Bank. Zijn werkkamer is op de 36^{ste} en hoogste etage van de ECB-kantoorstoren, hartje Frankfurt. Dat biedt een geweldig vergezicht op de wereld, heel symbolisch voor het denken van de *boss himself*. De eerste die hier aan de slag ging was Wim Duisenberg. Dat was in 1998, toen de Economische en Monetaire Unie van start ging. Onder zijn bewind werd de euro ingevoerd. Liefkozend wordt hij dan ook wel 'Mr. Euro' genoemd. Het gerucht gaat dat zijn kamer toentertijd de enige plek in het bankgebouw was waar nog gerookt mocht worden. Daar kwam een eind aan toen in 2003 de Fransman Jean-Claude Trichet hier zijn intrek nam. Over enkele maanden zal hij zijn bestuurdersstoel afstaan aan de Italiaan Mario Draghi, de derde ECB-president, die ook wel Super Mario wordt genoemd, naar een populair computerspelletje.

Als allerhoogste baas geeft de ECB-president leiding aan het Europees Stelsel van Centrale Banken en zet zich in voor het hoofddoel: prijsstabiliteit, ofwel een inflatie van iets onder de twee procent in de hele eurozone op de middellange termijn. De president beschikt eigenlijk maar over één instrument, de korte rente, om dat doel na te streven. Dat doet hij natuurlijk niet alleen. Onder hem, op de lagere etages van de Europese

banktoren, helpen honderden mensen mee. Tegelijkertijd zijn er tientallen hulpploegen uit andere landen: de experts van de centrale banken van de eurolanden. Ook DNB levert haar aandeel in monetair Europa. Met de vorming van de EMU verloor DNB weliswaar haar rol als hoedster van de gulden, maar in ruil daarvoor beslist zij nu mee over het Europese monetaire beleid. Geen slechte deal.

Geen krimp

Vanaf zijn werkkamer hoeft de president maar een paar passen te zetten naar de grote vergaderzaal voor de tweewekelijkse vergadering van de Raad van Bestuur. Rondom de grote ovale vergadertafel zitten dan de ECB-president, ECB-directieleden en de zeventien centralebankpresidenten van de zeventien eurolanden. Eens per maand neemt deze Raad een besluit over de rente. Daarbij heeft iedere bankpresident een even zware stem. Terwijl de Raad de beslissingen neemt, is de uitvoering ervan een verantwoordelijkheid van de zes koppige ECB-directie. In het eerste jaar van de EMU stond Duisenberg onder druk van de Duitse minister van Financiën om de rente verder te verlagen. Duisenberg gaf geen krimp. 'Ik hoor de politici wel, maar ik luister niet', zei hij nuchter. Daarmee zette hij in de praktijk de toon voor de onafhankelijkheid van de ECB. Onafhankelijkheid



is onontbeerlijk voor het vertrouwen in de euro. Dat vertrouwen kan alleen maar tot stand komen als de Raad van Bestuur als een team optreedt en beslist voor het Europese belang. ‘The European Central Bank must look at the euro zone as a whole when it sets its monetary policy and cannot delay possible rate rises to help weaker countries’, stelde ECB-directielid Lorenzo Bini Smaghi op 18 mei jl.

Codes kraken

Niet alle 27 EU-lidstaten hebben de euro. Daarom wordt onderscheid gemaakt tussen het Eurosysteem en het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB). Het Eurosysteem omvat de Europese Centrale Bank en de centrale banken van de zeventien eurolanden. Het Stelsel omvat ook de tien EU-lidstaten die (nog) geen euro hebben. Trichet en de zijnen van de Raad van Bestuur beslissen over het gemeenschappelijke monetaire beleid voor de eurozone. Afspraak is dat de EU-lidstaten die nog geen euro hebben, toch al samenwerken met het Eurosysteem op monetair en financieel vlak. Elke keer als er een nieuw euroland bijkomt, wordt er weer een stoel bijgezet aan de grote ovale vergadertafel in Frankfurt.

Het toelichten van het monetaire beleid is ook een schone taak voor de ECB-president. Elk rentebesluit wordt direct gevolgd door een persconferentie. Daarbij wordt gelet op de kleinste details: de exacte woordkeuze, de intonatie en de blik van de ECB-president. Vooral het interpreteren van de woordenstroom doet denken aan een codekraker uit het spannende jongensboek ‘Hoe word ik topspion?’. Een centralebankpresident zegt namelijk nooit recht voor zijn raap ‘we gaan de rente volgende

maand verhogen.’ Nee, hij heeft het over ‘strong vigilance’, en de topspionnen die deze code proberen te kraken, weten dat dit een voorbode kan zijn voor een spoedige renteverhoging. De presidentiële mimiek en de interpretatie daarvan is ook een vak apart. Een klein fronsje op het presidentiële gelaat kan al reden zijn tot algehele paniek op de financiële markten. Een glimlach kan de markten met procenten omhoog stuwten.

Euroschulden crisis

De ECB is niet almachtig. Prijsstabiliteit is haar doel, maar zij is er niet om structurele problemen van Europa op te lossen of de wisselkoers te stabiliseren. Het begrotingsbeleid van de verschillende overheden moet wel consistent zijn met het handhaven van prijsstabiliteit. Daarom heeft de ECB een rol te spelen in het (openbare) debat over het begrotingsbeleid. En dat debat is hoog opgelopen met de euroschulden crisis. De oplossing vraagt niet alleen om excellente monetaire kennis, maar ook om topdiplomatie in het niet altijd even gelijkgestemde Europese landschap. Dat vraagt veel van Trichet de komende maanden, en daarna van diens opvolger.

Voor het ECB-presidentschap mag elk land een kandidaat naar voren schuiven. Dit keer was er maar één: Mario Draghi. De ministers van Financiën van de eurolanden schaalden zich op 16 mei unaniem achter Draghi als nieuwe ECB-president. Nu eind juni het Europees Parlement en de Europese regeringsleiders hun goedkeuring hebben gegeven, mag hij per 1 november de scepter zwaaien over heel monetair Europa. •



‘Yep, I know that feeling’

Afscheid nemen is een kunst. Een kunst die niet iedereen afdoende beheerst.

door Jaap Scholten

Mijn oudste zoon gaat het huis verlaten, iedere dag breng ik hem naar school en ongeveer bij elke kuil in de weg denk ik eraan. Collectief lijken wij de eigenschap te bezitten vooral de waarde van zaken te beseffen als we er afstand van moeten doen. Een vriend van mij formuleerde geluk als de staat waarin je de waarde van iets doorvoelt zonder dat je het hoeft te verliezen. Daardoor geeft het komende afscheid 's ochtends met mijn zoon naast mij in de autogordel, geen onaangenaam gevoel. Het is een klein afscheid. Er is natuurlijk maar één werkelijk afscheid, alle andere zijn daarbij vergeleken een aardigheidje. Ze zijn daarmee in zekere zin overwinningen.

Mijn grootmoeder bezat een Bolsfles met ingemonteerde speeldoos. Het huis van mijn grootouders lag in de Lutte op een heuvel, in de bossen, ver van de bewoonde wereld, omringd door krakende beuken, gillende uilen en piepende vleermuizen. Beneden brandde de open haard en was het warm en gezellig. Buiten was het pikdonker. De vleugel waar wij neergelegd werden was verlaten. Ik was zes jaar. Mijn jongste oom was tien jaar eerder vertrokken om in Cambridge te gaan studeren. Het deel van het huis waar mijn ooms waren opgegroeid was nu zielloos, met de kilte en klamheid van leegstand, op bureaus en lampenkappen een laagje stof. De logeerkamer lag aan het einde van een lange gang.

Wij kropen in bed. Mijn grootmoeder liep naar de deur, maar voordat zij het licht uitknipte om ons alleen te laten nam zij de Bolsfles in haar hand. Aan de onderzijde zat een opwindmechanisme. Het opwinden maakte een geruststellend, krakend geluid. In de fles zat geen jenever maar een danseresje, een ballerina met de armen elegant hoog in de lucht gestoken, staand op de punten van haar spitzen. Mijn grootmoeder zette de fles op een tafeltje en trok de deur achter zich dicht. Het danseresje begon loom om haar as te draaien. Dat ik jaren later door meerdere ballerina's betoverd ben geraakt was misschien minder een poging Louis Ferdinand Céline te intimideren dan wel met een grote sprong terug in mijn kindertijd te belanden, terug naar die ranke vorm in de fles, die zich in mijn tere kinderbrein had geëet. Bobbels op een draaiende cilinder brachten langwerpige metalen tanden in trilling waardoor de melodie van 'Free as the wind' uit de fles opklonk. Tussen de tijd dat ik angstig in bed lag en de tijd dat ik ballerina's najoeg heb ik het mechanisme onderin de fles gedemonteerd. Het is het rustgevendste melodietje dat ik ken, het geluidje dat de demonen verjoeg. Het deed ons in slaap vallen.

Galanterie

Ik werd er eens op geattendeerd dat afscheid nemen van grote betekenis is, ook het simpele uit elkaar gaan na een diner of

‘Bewust afscheid nemen schrijnt’

een tezamen doorgebracht weekend. Daar ben ik het mee eens, je moet eigenlijk iemand zo bevredigend groeten dat je geen spijt krijgt van hoe je dat gedaan hebt als je die persoon per ongeluk nooit meer zult zien. Niet dat je je dagelijkse leven in een aaneenschakeling van melodramatische vaarwelzeggingen – vrijdagmiddag bij het koffieapparaat – moet veranderen en je bij elk verscheiden aan elkaar moet vastklampen of alle nog eventueel onduidelijke puntjes in je testament moet specificeren alvorens je los te rukken. Het is een kunst, het gepast en gedoseerd groeten en gedag zeggen van de medemens. Een kunst die ik slechts matig beheers.

Het begint ermee dat je elkaar in de ogen kijkt, en een hand geeft of een kus. Die Brabantse hebbelijkheid van drie kussen moet je natuurlijk vermijden. Het is, tegen mijn wil, ook in mijn systeem gesloten. Steeds als ik in een stompzinnige reflex drie kussen geef, voel ik de landverrader in me. In een flits komt de Tachtigjarige Oorlog voorbij en neem ik mij voor dat het de laatste maal is dat ik het doe. Ik hou van symmetrie, dat maakt deze karakterzwakte helemaal onbegrijpelijk.

Levend in Hongarije word ik omringd door de galanterie uit een verdwenen Europa. De handkus is een superieure begroeting tussen man en vrouw. Niet het raken van elkaars wangen, waarbij lippenstift en rouge afgeven en de oudere

gepleisterde vrouw het gevaar loopt blikshade te lijden. Nog los van het weinig charmante van de nabijheid van nicotine en net naar binnen gepropte vистоastjes. De handkus is respectvol, afstandelijk, en daardoor verleidelijk.

Veel moeilijker dan de handelingen die men uitvoert zijn de woorden die men spreekt. Want die moeten welgemeend overkomen. Met de jaren aanvaardde ik dat het soms eenvoudiger was te veinzen, nu ben ik zover dat ik af en toe niet eens meer mijn best doe geloofwaardig te liegen. ‘Ja, het was reuzegezellig je te zien jongen!’ daarbij mijn hand amicaal op pols of schouder leggend om te verdoezelen dat ik z’n naam ben vergeten. Als ik mensen gedagzeg hoor ik mijzelf praten – alsof ik in een aquarium zit waarin de woorden weerkaatsen.

Glazen wand

In de film ‘Paris Texas’ is er de weergalozes scène waarin Harry Dean Stanton zijn ex-geliefde – Nastassja Kinski in superverleidelijke, wijde roze mohair-wollen trui – gaat opzoeken nadat hij hun zoontje heeft teruggevonden. Zij werkt in een peepshow. Hij moet betalen. Hij neemt plaats in een hok en spreekt in een ouderwetse telefoon. Het is als een biecht, alleen met dat verschil dat de biechtvader de biechteling niet kan zien. Harry Dean Stanton steekt een monoloog af over een grote liefde. Hoe alles wat die man en vrouw samen deden een avontuur werd, hoe hij haar aan het lachen maakte, hoe hij dol

Schrijver Jaap Scholten (1963) schreef dit essay op verzoek van DNB Magazine. In 2008 verscheen zijn derde roman 'De wet van Spengler' en in 2010 het boek 'Kameraad Baron', waarin Scholten een beeld schetst van de nazaten van de Transsylvaanse aristocratie. Scholten woont in Hongarije.

was op haar lach. En hoe hij jaloers werd, overtuigd als hij was dat terwijl hij werkte zij andere mannen zag. Als een goede biechtvader zwijgt Nastassja Kinski voornamelijk, alleen als hij opmerkt dat ze niet met elkaar en niet zonder elkaar konden leven antwoordt zij: 'Yep, I know that feeling.'

Het is een van de mooiste filmsequenties die ik ken, niet in de laatste plaats door de spiegelende glazen wand tussen hen in – de onbereikbaarheid. Op ongeveer een derde van de monoloog zie je haar schrikken; zij beseft dat dit haar verhaal is, dat de vader van haar kind daar zit. Als kijker hoop je één ding; dat zij zich zullen herenigen, dat vader, moeder en kind weer bij elkaar komen. Maar het blijkt een afscheid. In het donker zet Harry Dean Stanton zijn zoontje bij haar troosteloze flat af.

Open haard

Bewust afscheid nemen schrijnt. Ik ben een man van bijna middelbare leeftijd. Als ik bof ben ik nu ongeveer op de helft van mijn leven. Ik heb van een stuk of tien mensen die mij dierbaar waren afscheid genomen. Bij de meesten besepte je niet dat het de laatste maal was dat je iemand zag. Eén geval van onbewust afscheid betreft mijn grootvader. Ik was twaalf jaar oud en hakte hout buiten bij het huis van mijn grootouders, in opdracht van mijn grootmoeder, diezelfde

als van de ballerina in de fles. Ik was tener, de lange bijl was zwaar. Ik tilde de bijl niet hoog genoeg op en liet hem vastlopen in de blokken.

Mijn grootvader kwam de voordeur uit. Hij was een grote man met een zachtmoedig gezicht. In de fabriek werd hij op handen gedragen. Meneer Frans. Hij keek glimlachend hoe ik verbeteren stond te rammen en zei dat ik het niet goed deed. Hij nam de bijl over: 'Je moet de bijl het werk laten doen,' zei hij. Hij hief de bijl hoog boven zijn hoofd en liet hem naar beneden suizen. De bijl ging door het blok als een mes door een pakje boter.

Hij gaf mij de bijl terug. Ik deed hem na, het werkte. Hij stapte in zijn auto, hij ging op weg om twee witte duiven te halen. Hij hield even in om toe te kijken hoe ik de bijl hoog hief en door het houtblok deed glijden. Enkele uren later, terug op weg naar huis, reed een man zonder rijbewijs in een Mercedes met een onbesuisde inhaalmanoeuvre frontaal op hem in. Grootvader was op slag dood, de dader had nauwelijks een schram. Ik had in de tussentijd met grote halen een stapel hout gespleten voor de open haard van mijn grootouders. •

Seychellen: tonnen tonijn en honderden honeymooners

De Seychellen: hotspot voor het koninklijke huwelijkspaar van het jaar, Prins William en zijn Kate. Deel 3 in een serie over dwergstaten.

door Marijke Hoogendoorn



Het is de droombestemming voor honeymooners: de Seychellen, een groep van 150 eilanden in de Indische Oceaan, ongeveer 1.600 km van het vasteland van Afrika. Prins William en zijn Kate kozen dit eilandenparadijs voor hun tiendaagse huwelijksreis. Zij waren niet de eerste rustzoekers van koninklijke komaf, volgens de locals. Al 200 jaar lang gaat het verhaal de ronde dat de Dauphin, de zoon van Louis XVI en Marie Antoinette en toekomstige koning van Frankrijk, aan de guillotine ontsnapte door te vluchten naar dit eilandenparadijs. Anno 2011 kozen prins William en Kate voor een eilandje dat het verhaal van Robinson Crusoe doet herleven: een onbewoond eilandje met mooie witte Bountystranden met kokospalmbomen, zeeschildpadden, een zee met koraal en andere schatten die uitnodigen tot urenlang snorkelen, duiken en zwemmen.

Toerisme is al jaren de economische motor van het land. Gemiddeld komen er

zo'n 15.000 toeristen per maand. De opening van het internationale vliegveld in 1971 zette de Seychellen op de internationale toeristenkaart.

Piraten en slaven

Het land bestaat uit 150 eilanden met een totale oppervlakte van 455 km², en is daarmee een van de kleintjes der aarde. Die eilanden zijn verspreid over een zeer uitgestrekt gebied: meer dan 1.100 km is de afstand tussen de twee verst uiteengelegen eilanden. Op het grootste eiland Mahé speelt zich het leven af. Hier woont bijna iedereen, in totaal 90.000 mensen. Sommige andere eilanden tellen slechts enkele honderden inwoners, enkele tientallen of niet meer dan een handjevol. Maar nog altijd zijn de meeste eilanden, vier van de vijf, totaal onbewoond.

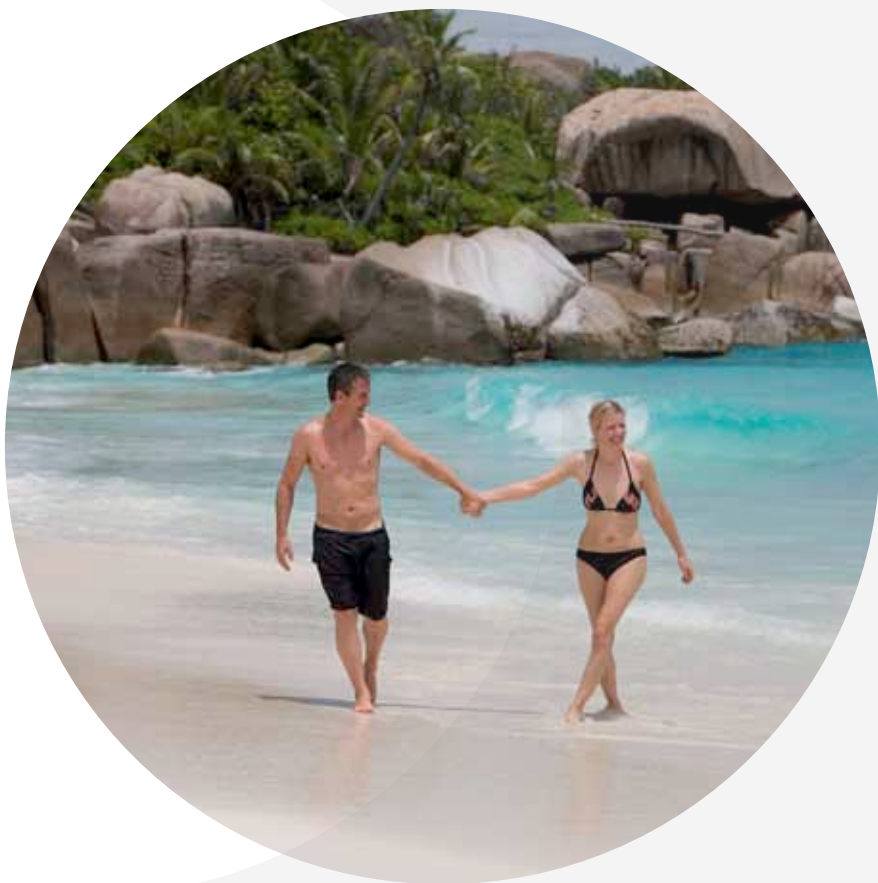
De eilanden waren in de zeventiende en achttiende eeuw geliefd bij piraten, die hier mooi hun buit konden veilig stellen. In 1756 werden de eilanden een Franse

kolonie en vernoemd naar de toenmalige minister van Financiën de Séchelles.

In de kolonie werden katoen- en kokosplantages opgezet, die in eerste instantie werden toegewezen aan bewoners van de eilanden. Voor het werk werden slaven gehouden: in 1804 waren er 3.015 slaven op een bevolking van 4.000 mensen. In 1814 werd de eilandengroep toegewezen aan Engeland. De Engelsen waren vanaf 1860 actief met het bevrijden van slaven van Arabische slavenschepen, en brachten hen over naar onder andere de Seychellen om daar op de plantages te werken. De hoofdstad werd vernoemd naar de Britse koningin Victoria. Vanaf 1900 werden de Seychellen een verbanningsoord voor recalcitrante figuren uit het Britse Rijk. Pas in 1976 werd de eilandengroep volledig onafhankelijk.

Tonijn in blik

Vooral dankzij het toerisme behoren de Seychellen tot de hogere midden-



Seychellen

Hoofdstad: Victoria

Staatsvorm: Republiek

Oppervlakte: 455 km²

Aantal inwoners: 90.000

Nationale taal: Creools

Munteenheid: Seychelse roepie

inkomenslanden: het bruto nationaal inkomen per capita is met 15.000 euro een flink stuk hoger dan op het Afrikaanse continent. De landbouw is van weinig betekenis. Belangrijkste producten zijn kokosnoten, kaneel, vanille, zoete aardappelen, cassave, copra en bananen. Het meeste voedsel, vlees, groente en fruit, wordt uit het buitenland geïmporteerd. De rijkdom schuilt hier niet in de grond, maar in de zee met haar schat aan vissen. Volgens wetenschappers kan dat echter niet lang meer duren en daarom is een duurzaam beheer van de visserij cruciaal. Buitenlandse vissers moeten sinds 1979 beschikken over een vergunning. De Europese Unie bezit de grootste visconcessie en betaalt daarvoor een fors bedrag. Tonijn in blik is het belangrijkste exportartikel, goed voor 90% van de totale exportwaarde. In de op een na grootste tonijnfabriek ter wereld, die van multinational Heinz, wordt dage-

lijks 400 ton vis direct uit de Indische Oceaan in blikjes geperst.

Huwelijksreis

In 2008 raakte de economie in het slop door de wereldwijde kredietcrisis en de daarop volgende terugval in het internationale toerisme. De buitenlandse schuld rees de pan uit. Het land moest aankloppen bij het IMF en de broekriem aanhalen. November 2008 lanceerde de regering een macro-economisch hervormingsprogramma, met als sleutels: handelsliberalisering, privatisering van staatsbedrijven, het vrijlaten van de vaste wisselkoers, devaluatie van de lokale munt, stimulering van de privé-sector, bezuinigingen op overheidsuitgaven en belastinghervormingen. Zo werd juli 2010 de inkomstenbelasting geïntroduceerd ter vervanging van de traditionele bijdrage aan de sociale zekerheid. Het hervormingsprogramma was een hard gelag voor de bevolking: de inflatie

gierde omhoog, de koopkracht daalde. Extra hulp kwam van de Verenigde Arabische Emiraten, China en India. Met die hulp kon de regering doorgaan met de uitvoering van sociale programma's, infrastructurele werken en ook het staatsbudget verbeteren. Na de sterke depreciatie van de Seychelse roepie, herwon zij weer waarde in 2009. De werkloosheid is 4,5%, veel lager dan eerder gevreesd werd dankzij het snelle herstel van het toerisme.

Na twee moeilijke jaren gaat het economisch weer beter. De economie groeide volgens het IMF met 6% over 2010. Ook de vooruitzichten voor 2011 zijn gunstig: 4% groei, dankzij het toerisme. Dat het koninklijke paar van het jaar de eilanden heeft uitgekozen voor de huwelijksreis, zal ongetwijfeld een nieuwe impuls geven aan het toerisme. Na Kate en William zullen nog duizenden honeymooners volgen. •

Dietmar Lutz

door Alexander Strengers
Voorzitter Kunstcommissie

Veel kunstwerken van Lutz verwijzen naar films, veel van zijn werken roepen associaties op met een mooi beeld op het bioscoopdoek. Dat komt ook door de omvang van zijn werken, want Lutz schildert op doeken van groot formaat. Zijn schilderijen doen denken aan spannende filmshots, shots die hij heeft uitvergroot door ze te schilderen met sterk verdunde acrylverf. Zo sterk verdund, dat het net waterverf lijkt.

Dietmar Lutz, geboren te Ellwangen in Duitsland (1968), studeerde aan de

Kunstacademie van Düsseldorf, de plaats waar hij tot op de dag van vandaag woont. Na zijn afstuderen in 1995 heeft Lutz zijn werken getoond op meerdere internationale tentoonstellingen. Ook heeft hij als lid van de Duitse kunstbeweging hobbypopMUSEUM meegedaan aan internationale groepstentoonstellingen. Bijvoorbeeld op de eerste Biënnale van Athene (2007) en in de Tate Britain (2003).

Lutz' schilderijen komen, net zoals filmbeelden, heel realistisch over.

Je kijkt naar het doek, en je ziet de situatie voor je. Zo ook bij *The Mosque*, een werk uit 2004, dat onlangs door de Kunstcommissie is aangeschaft bij Sotheby's uit de Stuyvesant-collectie. Je ziet een jonge donkere man die over een groot plein loopt naar de moskee. Zijn loop is quasi-nonchalant, een tikje onverschillig, maar heeft ergens ook iets vastberadens. Het plein ademt een verzengende hitte, maar de man lijkt er geen last van te hebben. Hij is op weg, hij loopt door, en wij volgen hem. Als in een film. •

Dietmar Lutz
The Mosque (2004)
Acryl op linnen
210 x 150 cm



Exitstrategieën

Veel overheden en monetaire autoriteiten staan voor de vraag hoe en wanneer ze hun tijdelijke steunmaatregelen moeten stopzetten. Het macromodel van Ester Faia (Goethe Universiteit van Frankfurt) toont dat een snelle gezamenlijke exit het beste werkt.

door Itai Agur



Met de kredietcrisis hebben monetaire autoriteiten grote liquiditeitsinjecties uitgevoerd en de beleidsrentes lange tijd laag gehouden. Tegelijkertijd kwamen overheden met reddingspakketten voor banken en voerden een anti-cyclisch beleid, waardoor de schuldenlasten en begrotingstekorten sterk zijn opgelopen. Dat de tijdelijke monetaire en begrotingsmaatregelen op enig moment moeten worden beëindigd, dat staat buiten kijf. Vraag is alleen wat de beste exitstrategie is opdat het economische herstel zo min mogelijk hinder ondervindt.

Om deze vragen te beantwoorden maakten Ester Faia en twee co-auteurs een macromodel met de interacties tussen banken, monetair beleid en begrotingsbeleid. De auteurs voedden het model

met Europese data en simuleerden de uitkomsten van verschillende beleids-scenario's. Uit hun analyse blijkt dat het uitstellen van renteverhoging en begrotingsdiscipline niet ten goede komt aan economische groei. Een snelle gezamenlijke exit van monetair en begrotingsbeleid werkt het beste, waarbij voor begrotingsbeleid het terugdraaien van uitgaven en het verhogen van de btw aan te bevelen zijn boven hogere inkomstenbelasting.

Daarnaast onderzochten Faia c.s. met hun model ook de gevolgen van de anti-cyclische kapitaalbuffer van Bazel III. In tegenstelling tot wat banken vaak claimen, werkt volgens dit model de nieuwe regulering juist groeiverhogend, ook op de korte termijn. •

Toekomstige seminars

12 juli:
Rodney Garratt (Bank of England)

20 september:
Simon Gilchrist (Boston University)

27 september:
Sumit Agarwal (Chicago Fed)
Toekomstige conferenties

Recente seminars

02 mei:
Heterogeneous Agent Models in Economics and Finance Cars Hommes (University of Amsterdam)

03 mei:
Match Efficiency and the Cyclical Behavior of Job Finding Rates Petr Sedlacek (University of Amsterdam)

10 mei:
Exit Strategies Ester Faia (Goethe University of Frankfurt)

17 mei:
A Pyrrhic Victory? Bank Bailouts and Sovereign Credit Risk, Viral Acharya (NY University), a joint CIFRA/DNB seminar

24 mei:
Self-Fulfilling Risk Panics Eric van Wincoop (University of Virginia/NBER)

25 mei:
Liquidity Management of Global Banks: Internal Capital Markets in the Great Recession Linda Goldberg (Fed New York/NBER)

14 juni:
Luc Laeven (IMF)

24 juni:
Charles Calomiris (Columbia University)

30 juni:
Enrique Mendoza (Maryland University)

De seminars zijn een platform waar binnen- en buitenlandse wetenschappers hun onderzoekresultaten presenteren. Het actuele programma staat op www.dnb.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jolanda Kok, tel. 020-5242157 e-mail: j.h.m.kok-stuijtzand@dnb.nl

DNB PUBLICATIES

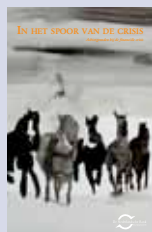
Onder meer de volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:



‘Scoren met beleid’
digitaal lesprogramma
tweede fase havo/vwo



‘Waar voor je geld’
praktische lesopdrachten
tweede fase havo/vwo



Achtergronden bij
de financiële crisis



‘Goud, Geld en Geheimen’
publieksbrochure



‘De geschiedenis
van ons geld’



‘Echt of vals?’
cd-rom met de echt-
heidskenmerken van
de eurobiljetten

Periodiek verschijnen

- Jaarverslag
- Economische ramingen
- Overzicht Financiële Stabiliteit

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar.

U vindt ze op www.dnb.nl.

De uitgaven kunt u ook bestellen via onze website,
per e-mail (info@dnb.nl) of via een brief die u kunt
richten aan: De Nederlandsche Bank
Afdeling Facilitaire diensten / Repro & Post
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam

Colofon

DNB Magazine is een tweemaandelijks
uitgave van de Nederlandsche Bank.

Redactieadres:
DNB Magazine
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
t 020 524 5781 / 5753
f 020 524 2228
e magazine@dnb.nl
www.dnb.nl

Hoofredactie:
Loek van Daalen

Eindredactie:
Marijke Hoogendoorn, Ellen Tolsma

Aan dit nummer werkten mee:
Itai Agur, CBS, Hans de Heij,
Jolanda Kok, Jaap Scholten (Essay),
Alexander Strengers

Fotografie/illustraties:
ANP Photo, Rhonald Blommestijn
(illustratie p. 20), Linda Dolman,
Hollandse Hoogte, Keke Keukelaar
(foto Jaap Scholten), Rob Meulemans,
Edwin Weers (In Beeld)

Vormgeving en druk:
Joh. Enschedé (vormgeving),
Fd-Repro en Post (productie)
Drukkerij De Bink (drukkerwerk)

Abonnementen:
Een abonnement op DNB Magazine is
gratis en uitsluitend schriftelijk of per
e-mail aan te vragen. Adreswijzigingen
en opzeggingen eveneens schriftelijk
opgeven.

Abonnementenadministratie:
DNB Magazine
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
e aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB Magazine mogen niet
zonder toestemming van de redactie
worden overgenomen.



Afscheid nemen.
Gezien door de ogen van
fotograaf Edwin Weers.

